

COOPERAREA ROMÂNIEI CU AUSTRALIA LA STAȚIA LAW-RACOVÎȚĂ-NEGOIȚĂ DIN ANTARCTICA: CERCETĂRI ȘTIINȚIFICE ȘI OMAGIU ARTISTIC

Dr. Florica Topârceanu, Institutul de Virusologie „Ștefan S. Nicolau”, Academia Română, București

CS II Mihaela Cotta, Comisia Națională pentru Cercetări Antarctice, Academia Română, București

Mariana Ioanițescu, pictor, custode și proprietar galerie de artă, „Galeria 15”, București

Motto: *„Emil Racoviță ne-a lăsat o moștenire deosebită, care mă îndeamnă cu curaj înainte... O ambiție neînfrântă m-a împins să forțez lucrurile pentru a ajunge la importanța pe care românii o merită în Antarctica... Aventură, cercetare, diplomație... Prietenii mei australieni... m-au apreciat... dându-mi aripi... să inaugurez prima stație română de cercetări științifice în Antarctica...”*

Dr. Ing. Teodor Gh. Negoită [1]

Antarctica este o rezervație naturală destinată păcii și cercetării științifice, guvernată internațional prin Tratatul asupra Antarcticii, care a fost semnat la Washington la 1 decembrie 1959 și a intrat în vigoare la 23 iunie 1961. Semnatarii inițiali [2] au fost cele douăsprezece țări (Argentina, Australia, Belgia, Chile, Franța, Japonia, Noua Zeelandă, Norvegia, Africa de Sud, U.R.S.S., Regatul Marii Britanii și Irlandei de Nord și S.U.A.) ai căror oameni de știință au desfășurat activități în Antarctica și în jurul acesteia în timpul Anului Geofizic Internațional (IGY) din 1957-58, și care au participat apoi, la invitația Guvernului S.U.A., la Conferința diplomatică privind Antarctica, organizată la Washington la 15 octombrie 1959, în cadrul căreia a fost negociat Tratatul.

De atunci au aderat multe alte națiuni, în prezent Tratatul asupra Antarcticii incluzând 55 de state [3]. 29 dintre acestea, demonstrându-și interesul pentru Antarctica prin realizarea de cercetări științifice substanțiale, sunt Părți Consultative - cu drept de vot în luarea deciziilor în cadrul Reuniunilor Consultative ale Tratatului asupra Antarcticii (ATCM). Celelalte 26 de state sunt Părți Neconsultative în sensul că sunt invitate să participe la ATCM, unde pot introduce lucrări și exprima puncte de vedere asupra subiectelor de pe ordinea de zi a reuniunii, dar nu au drept de vot în luarea deciziilor.

România a ratificat Tratatul asupra Antarcticii la 15 septembrie 1971 [3] prin Decretul 255/1971 [4]. În expunerea de motive a decretului s-a arătat că țara noastră are vechi tradiții în cercetarea Antarcticii prin faptul că savantul Emil Racoviță a fost primul biolog din lume care a studiat viața în Antarctica și continuarea acestei tradiții prin efectuarea de cercetări antarctice în cadrul unei cooperări internaționale este de interes pentru specialiștii români. Totuși, de atunci și până în prezent, statutul României la Tratat este de Parte Neconsultativă, fiind singura țară, dintre cele care au avut oameni de știință în Expediția Antarctică Belgiană (1897-1897), care nu are Program Național Antarctic finanțat guvernamental și stație proprie de cercetări științifice în Antarctica.

„Proiectul de Lege privind înființarea Stațiunii de Cercetări Antarctice Emil Racoviță” inițiat în 1998 de cercetătorul științific Ing. Teodor Gheorghe Negoită [5] a fost omagiul suprem adus predecesorului său ca un arc de 100 de ani între cele două ierni pe care le-au experimentat cei doi exploratori antarctici, Emil Racoviță în Antarctica de Vest (1898) și Teodor Negoită în Antarctica de Est (1998). Nefiind sprijinit de Guvern, proiectul a fost respins de Parlamentul României. Demersul fusese făcut de inițiatorul proiectului din poziția pe care o deținea ca director, și respectiv președinte, al Institutului Român de Cercetări Polare (IRCP) și al Fundației Antarctice Române (FAR), pe care le fondase ca entități private în 1994, respectiv 1996, și având la bază o documentație pe care o elaborase cu privire la modul de funcționare, din punct de vedere tehnic și științific, a stațiilor antarctice permanente în care a avut ocazia să lucreze în cele 5 luni ale expediției sale în Antarctica în 1998. Refuzul autorităților române va fi însă depășit în contextul internațional care s-a dovedit a fi favorabil pentru împlinirea aspirațiilor compatriotului nostru.

1998 a fost anul în care a intrat în vigoare Protocolul pentru Protecția Mediului la Tratatul asupra Antarcticii [6], cunoscut sub denumirea de Protocolul de la Madrid potrivit locului unde se adoptase la 4 octombrie 1991 acest act juridic. Conform Art. 6: Cooperarea, punct 1, litera e) din Protocol, „Părțile trebuie să coopereze în privința planificării și desfășurării activităților în zona Tratatului asupra Antarcticii” și „să inițieze expediții comune, acolo unde este posibil, și să utilizeze stațiile în comun, precum și alte echipamente”. Teodor Negoită văzuse mica (dar „cocheta” spunea el cu admirație) Bază australiană Law din Dealurile Larsemann, Antarctica de Est, și o astfel de stație de cercetări antarctice visa el să aibă România [7].

Pentru a-și îndeplini visul, Teodor Negoită, înțelege importanța înființării Comitetului pentru Protecția Mediului (Committee for Environmental Protection / CEP), în care „fiecare Parte trebuie să aibă dreptul de a fi membru și de a numi un reprezentant, care poate fi însoțit de experți și consultanți”, conform Art. 11, punctele 1 și 2 din Protocol. El valorifică din plin această șansă începând să participe anual la Reuniunile Consultative ale Tratatului asupra Antarcticii, implicându-se cu pasiune, competență, energie inepuizabilă și talent diplomatic în activitățile Grupurilor de Lucru din CEP, câștigând astfel prețuirea partenerilor stăini și în special a celor din Australia, țară care a deținut în acea perioadă președinția CEP. Menționăm că pentru reușitele sale, Teodor Negoită a fost desemnat în anul 2000 reprezentantul României la Tratatul asupra Antarcticii de către Autoritatea Națională Competentă la Tratat (care este Ministerul de Externe al României), funcție pe care a îndeplinit-o cu succes până în anul 2011 (când a survenit decesul său). Nici un cercetător științific român nu mai avusese contribuții sistematice la Tratat înaintea lui, ceea ce evidențiază și mai mult meritele sale.

Potrivit Art. 5, punctul 1. din Anexa Nr. V la Protocol, oricare dintre Părți, Comitetul (CEP), Comitetul Științific pentru Cercetări Antarctice (Scientific Committee on Antarctic Research / SCAR) sau Comisia pentru Conservarea Resurselor Marine Vii din Antarctica, poate propune o zonă care să fie desemnată Zonă Antarctică de Protecție Specială (Antarctic Specially Protected Area / ASPA) sau Zonă Antarctică de Administrare Specială (Antarctic Specially Managed Area / ASMA) prin înaintarea unei propuneri de Plan de Management către ATCM. În baza acestor prevederi, Dr. Ing. Teodor Gh. Negoită* ca reprezentant al României a contribuit la elaborarea Planurilor de Management a 4 zone ASPA în Grupurile de Lucru conduse de Australia (vezi Tabel 1). Acestea au fost făcute cunoscute publicului român prin publicarea lor în volumul IV/2006 al jurnalului *Antarctic and Arctic Research*, fondat în anul 2000 și editat de Teodor Negoită ca director al IRCP.

Tabel 1. Zonele Antarctice de Protecție Specială (ASPA) adoptate de ATCM 2003, Madrid

Zona	Locația	Autorii Planului de Management
ASPA Nr. 118	Cryptogam Ridge, Mt. Melbourne, North Victoria Land and Summit of Mt. Melbourne, North Victoria Land	Australia, Chile, România* , Suedia, Marea Britanie și SUA
ASPA Nr. 135	North-East Bailey Peninsula, Budd Coast, Wilkes Land	Australia, Noua Zeelandă, România* , Suedia și SCAR
ASPA Nr. 143	Marine Plan, Mule Peninsula, Vestfold Hills, Princess Elizabeth Land	Australia, Noua Zeelandă, România* , Suedia și SCAR
ASPA Nr. 160	Frazier Islands, Windmill Islands, Wilkes Land, East Antarctic	Australia, Noua Zeelandă, România* , Suedia și SCAR

Ca rezultat a acestei colaborări în cadrul Sistemului Tratatului asupra Antarcticii și în pregătirea Anului Internațional Polar (IPY) 2007-2008, Australia (prin Dr. Tony Prss, Divizia Antarctică Australiană) și România, (prin Dr. Teodor Negoită, Fundația Antarctică Română) au negociat timp de doi ani (2003-2005) și semnat la 15 iunie 2005 un *Memorandum de Înțelegere privind utilizarea în comun a Bazei Law din Larsemann Hills, Golful Prydz, Antarctica de Est*, la Ambasada Australiei din Stockholm (Foto 1), în marja reuniunilor ATCM/CEP, 2005.

Foto 1. Semnarea Memorandumului de Înțelegere, 15.06.2005, Stockholm

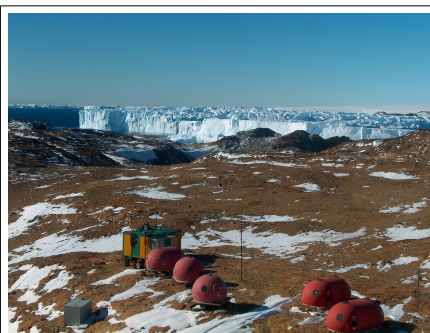

Foto 2. Stația Law-Racoviță, Antarctica de Est, 20.02.2006

Foto 3. Dr. Teodor Negoită primind cheia Stației Law-Racoviță, 20.02.2006

În perioada valabilității acestui acord (2005-2015), Baza a fost cunoscută sub numele Law-Racoviță, potrivit Art. 18 din Memorandum. Aceasta s-a făcut în onoarea australianul Phillip Law - primul om care a explorat Dealurile Larsemann (1958) și a românului Emil Racoviță - primul biolog din lume care a studiat viața în Antarctica (Expediția „Belgica”, 1897-1899). La 9 decembrie 2011, Baza a fost redenumită Law-Racoviță-Negoiță ca recunoaștere a contribuției Dr. Teodor Negoiță la dezvoltarea științelor antarctice.

Baza Law-Racoviță (Foto 2) a fost inaugurată la 20 februarie 2006 (Foto 3) în cursul Primei Expediții Naționale Române de Cercetări Antarctice (RONARE 1) 2005-2006. Potrivit documentului australian din 14 februarie 2006 care anunța data inaugurării, Baza a fost recunoscută ca prima stație de cercetări științifice a României în Antarctica („*Law-Racovița as Romania's first scientific research station in Antarctica*”) [1]. Visul lui Teodor Negoiță se împlinise!

Larsemann Hills este o zonă fără gheață, cu dealuri și văi cu peste 150 de lacuri, situată la marginea calotei de gheață, o adevărată oază antarctică cu valori unice (științifice, de mediu, logistice și estetice) [8]. Accesul în baza Memorandumului la stația Law-Racoviță din această zonă a permis organizarea mai multor expediții cu rezultate importante pentru cercetarea științifică românească (vezi Tabel 2).

Tabel 2. Rezultatele științifice ale expedițiilor românești la Stația Law-Racoviță din Antarctica de Est

1	Acord de colaborare (16.02.2006) la proiectul românesc „Evaluarea modificărilor metabolice și imunologice la membrii expediției Antarctice Române (2005-2006)”, semnat între Stația Law-Racoviță (Dr. Florica Topârceanu, Dr. Teodor Negoiță) și Stația Zhong Shan, China (Dr. Xu Chengli, Dr. Jin Wei).
2	Activitate în cadrul CEP: elaborarea de către Australia , România și celelalte state cu stații în Dealurile Larsemann a Planului de Management pe baza căruia a fost adoptată ASMA (Zona Antarctică de Administrare Specială) Nr. 6 Larsemann Hills de către reuniunea ATCM 2007.
3	Proiecte românești în parteneriat internațional, inclusiv cu Australia , finanțate prin competiție națională în cadrul Programului Cercetare de Excelență (CEEX), dedicate Anului Internațional Polar 2007-2008: a) PROTEL - Telescop robotic polar (2005-2008), Institutul de Astronomie - Dr. Popescu Petre; b) BIODIVERSITY - Promovarea cercetării integrate în cooperare internațională privind biodiversitatea ecosistemelor polare, răspunsul la schimbările climatice și aplicații (2006-2008), IRCP - Dr. T. Negoiță; c) BIOREMEDIATION - Promovarea cercetării în cooperare internațională pentru studiul potențialului micro-organismelor psihofile în bioremediere (2006-2008), IRCP - Dr. Teodor Negoiță; d) EXTREM BIO_MED - Promovarea în parteneriat european și internațional a cercetării biomedicale în condiții extreme de viață (2006-2008), Institutul de Virusologie - Dr. Florica Topârceanu.
4	Jurnalul „Antarctic and Arctic Research”, editat de Institutul Român de Cercetări Polare (IRCP), Australia prin Prof. Michael Stoddart în Comitetul Consultativ (2004, 2005, 2006).
5	Primele Simpozioane de Cercetări Științifice Polare cu participare internațională, inclusiv Australia , organizate și desfășurate la București, 2006, 2007, 2008.
6	Admiterea României ca Membru Asociat la SCAR, 14 iulie 2008.
7	Proiecte în Programe Europene. a) FP7: ERICON-AB - Consorțiul privind construirea spărgătorului de gheață pentru cercetarea europeană AURORA BOREALIS, România (FAR - Negoiță) - Membru Asociat (2008-2011); b) PolarCLIMATE: INTER-HEMISPHERE - Structura și dinamica ecosistemelor polare: comparații interemisferice privind micro, maroflora și procesele biogeochimice în relație cu schimbarea climatului, proiect de cercetare colaborativ (JRP) monitorizat de Fundația Europeană de Știință, România - coordonator 12 parteneri străini, inclusiv Australia (2010-2011).
8	Comunicarea rezultatelor științifice la ATCM (2006-2010) și Conferințele IPY / SCAR (2006-2021)

În anul 2018, cu ocazia celebrării a 50 de ani de relații diplomatice între România și Australia a fost organizată o expoziție de postere, documente și tablouri dedicate cooperării României cu Australia la Stația Law-Racoviță din Antarctica. Expoziția a fost găzduită de Ministerul Afacerilor Externe și a fost vernisată în data de 8 octombrie în prezența conducerii ministerului și a unei delegații a Parlamentului Australiei aflată în vizită în România (Foto 4).

Tablourile au fost realizate de pictorul român Mariana Ioanișescu (Foto 5) în cadrul concursului de producții artistice lansat în Programul de transpunere în artă a unor evenimente din istoria Antarcticii, inițiat de Grupul de Educație și Diseminare (E&O) al Comisiei Naționale pentru Cercetări Antarctice (CNCA) din Academia Română. Aceste tablouri sunt accesibile publicului fiind postate pe pagina CNCA de pe site-ul Academiei Române [9]. La vernisajul expoziției au fost invitate elevele Băncescu Alina Andreea și Encuna Miruna Ștefania, autoare ale eseului și desenului declarate câștigătoare la concursul de producții artistice pentru juniori, dedicate lui Emil Racoviță, alături de profesoara lor Adina Georgiana Udroui (Foto 6).

Foto 4. Delegația Australiei alături de organizatorii expoziției

Foto 5. Pictorița Mariana Ioanișescu prezentându-și unul din tablouri

Foto 6. Elevele și profesoara lor printre participanții la expoziție

La 26 ianuarie 2007, domnul Academician Prof. Dr. Ionel Haiduc, Președintele Academiei Române la acea dată, a acordat domnului Dr. Ing. Teodor Gheorghe Negoită diploma „*MERITUL ACADEMIC*” pentru merite deosebite în cercetarea ținuturilor polare, ca recunoaștere a complexității și laborioasei activități expediționare și de cercetare științifică și a nivelului înalt de reprezentare a României în Sistemul Tratatului asupra Antarcticii. Nici un român nu a egalat până în prezent reușitele sale în Antarctica. Prin cele 14 expediții, pe care le-a organizat și desfășurat în Arctica, și cele 4 expediții în Antarctica, realizate prin cooperare internațională, rămâne în istoria noastră ca liderul cercetării polare românești moderne. Și mai presus de aceasta, prin modul în care a perseverat în realizarea visului său devenind fondatorul primei stații de cercetări științifice a României în Antarctica este un exemplu pentru noi toți pentru a ne conduce visele de interes național cu tenacitate, curaj și încredere tot înainte până la realizarea lor în folosul României.

Bibliografie

- [1] Teodor Gh. Negoită, *Ambasada României în Antarctica - Stația Law-Racoviță*, Editura Fundației Antarctica Română, București, 2006, Tipografia Editurii Ars Docendi, Universitatea București, ISBN-10 973-87087-1-0, ISBN-13 978-973-87087-1-6.
- [2] *The Antarctic Treaty (original facsimile)*, December 1, 1959, https://documents.ats.aq/ats/treaty_original.pdf
- [3] Secretariat Antarctic Treaty, <https://www.ats.aq/devAS/Parties?lang=e>
- [4] *Decretul 255/1971 privind aderarea României la Tratatul asupra Antarcticii*, Monitorul Oficial, Partea I, nr. 91.
- [5] Florica Topârceanu, *Stația Law-Racoviță-Negoită din Antarctica: Un vis împlinit în lumea aisbergurilor*, Biblioteca Bucureștilor, anul XV, nr. 2, februarie 2012, p. 25-28, Biblioteca Metropolitană București, ISSN 14-04887, Circulara 6 / 20.02.2015 a CNCA, <https://acad.ro/comisiiAR/Comisia-CNCA/doc2015/d0220-ArticolToparceanu.pdf>
- [6] *Protocolul din 4 octombrie 1991 pentru Protecția Mediului la Tratatul asupra Antarcticii*, Monitorul Oficial nr. 823 din 14 noiembrie 2002, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/39865>
- [7] Teodor Gh. Negoită, *O bază românească în Antarctica? De ce nu?* în *Știință pe gheață cu chinezii în Antarctica*, p. 159-164, Editura Fundației Antarctice Române, București, 2004, Tipografia Editurii Ars Docendi, Universitatea București, ISBN 973-87807-0-2.
- [8] Florica Topârceanu, Circulara 4/13.01.2015 a CNCA, *OMAGIU - 13 ianuarie 2006-2015: 9 ani de când Dr. Ing. Teodor Gheorghe Negoită a deschis Stația Law-Racoviță din Antarctica pentru cercetătorii români*, <https://acad.ro/comisiiAR/Comisia-CNCA/doc2015/d0113-Circulara04.pdf>
- [9] Florica Topârceanu, Nota 14/23.08.2018 a CNCA, *Concursul de eseuri și alte producții artistice pe teme polare, Ediția 2018, Faza 1 - lucrările participanților: (A) Seniori, (B) Juniori; (C) Copii*, <https://acad.ro/comisiiAR/Comisia-CNCA/doc2018/d0823-Nota14-2018.pdf>